

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax, vel purè indifferens, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

bet eam præsupponere completam & elevatam per aliam formam priorem, scilicet per auxilium sufficiens, eamque solum ad actus perfectos movere, & applicare.

~~~~~

DISPUTATIO V.

De efficacia voluntatis Dei.

Celebris est hæc disputatio, ex illa enim pendet resolutio plurium difficultatum & controversiarum, quæ inter Thomistas & Recentiores his temporibus agitantur. Unde hæc materia accuratè pertractanda est, & veluti ad pondus Sanctuarij ponderanda: id est ad normam Scripturæ, doctrinæ SS. Patrum, & rationum Theologicarum, diligenter examinanda.

ARTICVLVS I.

An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax, vel purè indifferens, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

§. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententiæ, & vera eliguntur.

Notandum primò: Effectus qui à Deo procedunt, triplicis esse generis. Quidam enim à solo Deo procedunt, sine ullo consortio & cooperatione causæ creatæ, ut create Angelum, glorificare animam, dare primam vocationem &c. Alij causantur à Deo cum consortio causæ creatæ, sed naturalis & necessariæ, ut illuminatio, calefactio &c. Alij denique ab illo producuntur cum cooperatione causæ creatæ liberæ: ut actus charitatis & contritionis, iustitiæ vel temperantiæ. De actibus primi & secundi generis, nulla est difficultas vel controversia inter Theologos: evidens enim est dari in Deo decretum ex se efficax, antecedenter influens, & naturâ suâ causans tales effectus. Unde tota difficultas & disputatio devolvitur ad actus tertij generis, quos Deus efficit cum consortio, & cooperatione causæ liberæ, cuius libertati & indifferentiæ officere ac repugnare videtur efficacia antecedens decreti absoluti & determinati.

2. Notandum secundò: Duobus modis decretum divinum posse dici indifferens. Primò quia nullum actum determinatè respicit, nullamque decernit actionem in specie, sed indifferenter se habet ad quamcumque operationem, & expectat determinationem à voluntate creatæ, quantum ad speciem actûs. Secundò decretum potest vocari indifferens, quia licet determinet & applicet voluntatem ad aliquem actum in specie & in individuo determinatum, eam tamen determinat per modum liberi, & relinquendo in ea indifferentiam positivam & actualem, seu potentiam ad actum oppositum. Et in hoc secundo sensu, non negant Thomistæ, Deum circa nostros actus liberos habere decreta indifferentia, sed tantum in primo, de quo solum procedit præfens difficultas & controversia.

3. Notandum tertio: Aliud esse voluntatem Dei

A esse efficientem, & aliud illam esse efficacem. Nam efficiens præcisè dicitur ab effectu qui de facto sequitur; & ita sufficit ad hoc quod sit efficiens, quod concomitanti concursu, vel etiam ex associatione alterius causæ, ipsâ voluntate concomitanter concurrente, effectus sequatur: ut autem sit de se efficax, requiritur quod ex directione & sine præconcepto, ita moveat ad efficiendum, quod determinatè moveat ad talem effectum in specie, & in individuo, non verò ita indeterminate & indifferenter se habeat, quod ex illa æquè bene possit sequi, vel non sequi effectus. Et in hoc magna contingit æquivocatio, & hallucinatio apud aliquos Recentiores, qui confundunt efficaciam divinæ voluntatis & gratiæ, cum ejus efficientia; & ex hoc quod gratia non influat in actus liberos nostræ voluntatis, nisi cooperante libero arbitrio, inferunt illam non esse efficacem ex se, sed solum ex consensu & cooperatione liberi arbitrij. His præmissis.

B Circa propositam difficultatem duæ sunt celebres sententiæ, quarum prima negat in Deo decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, & astruit purè indifferentia. Ita Molina in pluribus suis concordiæ locis, præferunt qu. 14. art. 13. disp. 26. §. Nemer. Suarez prolog. 2. de gratia cap. 8. Lessius lib. de gratia efficaci cap. 4. & alij Recentiores communiter, affirmantes Deum offerre voluntati creatæ concursum indifferenter & generalem, ad unum actum, & ad oppositum, quatenus est de se ad utrumque paratus; & à voluntate creatæ determinari speciem actûs ad quem Deus concurrat.

C Addunt quòd, ratione hujus decreti generalis & indifferentis, divina omnipotentia ita remanet conjuncta & connexa voluntati creatæ, ut hac operante, illa necessariò cooperetur, & veluti simul trahatur ad operandum. Quod ut magis explicent, constituunt exemplum in habitibus: nam hoc ipso quòd potentia voluntatis producit actum supernaturalem dilectionis, influendo in illum: eo ipso simul influunt habitus supernaturalis charitatis. Simili modo (inquiunt) cogitandum est, divinam potentiam, veluti habitum quemdam omnibus rebus intimè insidentem & connexum, simul in omni operatione cooperari, & determinari ad speciem actûs ab ipsâ voluntate creatæ, quamvis illam determinet quantum ad individuum. Tale autem decretum generale, quidam volunt esse conditionatum, eo quòd nihil per illud Deus absolute decernat, sed dependenter à conditione quadam, scilicet si voluntas se determinaverit: quâ posita purificatur, & transit in absolutum, fitque absolute efficax in actu secundo, & producit concursum ad extra. Ex quo inferunt, non opus esse alio decreto, quo Dei concursus absolute præparetur. Sicut, inquiunt, cum quis donat aliquid sub certa conditione, posita illâ conditione, donatio fit absoluta, & efficax in actu secundo, productique suum effectum vi suâ, neque opus est illam sub forma actûs absoluti repetere. Alij tamen existimant, decretum illud indifferens, non esse conditionatum, sed absolutum & generale, concurrenti scilicet ad omnem actum ad quem voluntas creatæ voluerit se determinare, illudque non sufficere ut effectus determinatè fiat, sed præter illud requiri aliud absolutum, quòd ipsi concomitans vocant, ut hic & nunc Deus concurrat ad actum quem determinavit, seu elegit voluntas, seu ad quem prævisa est per scien-

tiam mediam, se determinatura.

Secunda sententia, quæ est communis in Schola Thomistarum, & cui omnes gratie efficacis defensores patrocinantur, decreta illa indifferentia rejicit, ut Deo injuriosa, & rationem primæ causæ, primique liberi in eo subvertentia; agnoscitque in illo decreta ab intrinseco efficacia, quibus in nostris actibus attingit non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, causatque in nobis (ut loquitur Augustinus) *Liberrimam, fortissimam, & invictissimam voluntatem*. Cui sententiæ subscribens.

De correptione & gratia cap. 8.

6. Dico primò, circa nostros actus liberos, Deus habet decreta ex se & ab intrinseco efficacia, id est, quæ ex propria virtute & efficacia, causant liberum nostræ voluntatis consensum, non verò illum ab humana voluntate supponunt, vel expectant.

Hæc conclusio, quæ est fundamentum eorum quæ docent Thomistæ in Tractatu de auxilijs, circa efficaciam & causalitatem divinæ gratiæ, multipliciter solet demonstrari: præcipua tamen argumenta, ad tria, vel quatuor capita revocari possunt, siue potiùs in tres vel quatuor classes distribui. Aliqua enim sumuntur ex Scriptura, alia ex autoritate SS. Patrum, præcipuè D. Augustini & S. Thomæ, qui in hac materia sunt præcipui: alia ex orationibus Ecclesiæ, & promissionibus Dei; alia denique ex inconuenientibus & absurdis quæ sequuntur ex aduersa sententia.

§. II

Efficacia divinorum decretorum, varijs Scripturæ testimonijs demonstratur.

7. **P**Lura ex Scriptura sacra deduci possunt argumenta, ad divinorum decretorum efficaciam demonstrandam, & ad excludenda decreta indifferentia, & Molinistica, consensum seu determinationem voluntatis creatæ supponentia vel expectantia. In primis enim Scriptura sæpe docet, voluntatem Dei ita esse efficacem & infallibilem, ut ei resisti non possit (saltem in sensu composito, & potentia consequenti) id est, ut cum illa non possit componi & conjungi actualis resistentia, seu dissentus: At hoc non potest verificari, si Deus circa nostros actus liberos non habeat decretum ex se efficax, hoc est ex vi sua infallibiliter inferens & causans liberum nostræ voluntatis consensum; sed tantum purè indifferentens, & expectans determinationem liberi arbitrij, ac conjunctum cum morali tantum motione, & excitatione: Ergo decretum ex se efficax, necessariò admittendum est. Minor videtur manifesta, nam omnis concursus indifferentens, omnisque motio moralis, quæ non efficit, sed expectat consensum & determinationem liberi arbitrij, talis est ut ei resisti possit, etiam in sensu composito, & potentia consequenti, & cum ea conjungi actualis resistentia & dissentus, omne enim objectum propositum voluntati, præter Deum clarè visum, non sufficit eam determinare, sed ei potest voluntas resistere, etiam in sensu composito, quia potest aliorum divertere; cum illud non habeat bonitatem adæquantem totam capacitatem voluntatis, ut egregiè docet & probat S. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 4. in corp. his verbis. *Non potest sufficienter movere aliquod mobile, nisi virtus activa movens excedat vel saltem adæquet virtutem passivam mobilis: virtus autem passiva voluntatis se extendit ad bonum in universali, est enim ejus objectum bo-*

Tom. I.

A num universale, sicut & intellectus objectum est ens universale: quodlibet autem bonum creatum, est quoddam particulare bonum; unde ipse solus implet voluntatem, & sufficienter eam movet ut objectum.

Major autem desumitur ex varijs Scripturæ locis, quibus significatur divinæ voluntati, absolute & consequenti, non posse resisti. Dicitur enim Esther 13. *Non est qui possit tua resistere voluntati, si decreveris salvare Israel*. Et iterum ibidem: *Dominus omnium tu es, nec est qui resistat Majestati tue*. ad Roman. 9. *Voluntati ejus quis resistit? Itaiæ 14. Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extensa, & quis averteret illam? Et cap. 6. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet*. Cui consonat illud Augustini de correptione & gratia cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem*. Et in Enchir. cap. 95. addit: *Nisi hoc credamus, periclitatur ipsium nostræ Fidei confessionis initium, quâ nos in Deum Patrem omnipotentem credere profitemur*.

C Ratio etiam suffragatur. Nam si voluntas creata posset resistere divinæ: vel talis resistentia esset cum influxu Dei, vel sine ejus influxu: Non primum, nam si esset cum influxu Dei, jam esset cum voluntate Dei, quia influxus ille liberè oriretur ex Deo: Ergo à voluntate ejus: Ergo non esset contra voluntatem ejus, nec resistens ei. Neque secundum, si enim talis resistentia esset sine influxu Dei, & ipso non operante, vel cooperante, aliquid reale creatum esset possibile, quod esset independens in esse à Deo, & ab illo non causatum, nec participatum: quod est horribilis impietas, & ingens absurditas.

8. **S**ecundò, In Scriptura Deus dicitur trahere cor hominis, Cant. 2. *Trabe me post te, curremus*. Et Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Item Scriptura sæpe asserit, Deum vertere, convertere, & immutare cor hominum: Reg. 10. *Immutavit ei Deus cor aliud*. Esther. 14. *Transfer cor illius in odium hostis nostri*. Proverb. 26. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit veret illud*. Denique in sacris paginis, Deus per suam gratiam dicitur aperire cor hominis: 2. Machab. 1. *Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua*. Et Actuum 16. dicitur de Lydia purpuraria quod *Dominus aperuit ei cor, intendere his quæ dicebantur à Paulo*. Sed illa tractio, immutatio, vel apertio cordis, vix potest explicari, si decretum Dei circa nostros actus liberos, non sit ex se & ab intrinseco efficax, nec faciat, sed expectet, vel supponat consensum & determinationem liberi arbitrij creati: Ergo divina decreta sunt ex se & ab intrinseco efficacia. Major constat, Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. In primis enim illud quod ab alio determinatur, ab illo veluti trahitur, non verò illud trahit: Ergo si divinum decretum sit purè indifferentens, & à libero arbitrio determinetur, quantum ad speciem actus, ut docent Adversarij, ab illo trahitur. Quare in sententia Adversariorum, dicendum est, quod Deus non potest convertere hominem, nisi ipse homo pro sua libertate concurrendo, seu determinando Dei concursum, traxerit Deum ad cooperandum secum, & non è converso: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Unde Augustinus libro 1. contra duas Epist.

Iii iij

Pelag. cap. 19. *Quis trahitur, si jam volebat? & tamen nemo nisi velit trahitur: Ergo miris modis, ut velit, ab illo trahitur, qui movit intus in ipsis hominum cordibus operari.* Similiter si divinum decretum non efficiat intus in corde hominis consensum, & determinationem liberi arbitrij, sed illam ab humana voluntate supponat, vel expectet, quomodo potest verificari, quod Deus immutet voluntatem & cor hominis, illudque transferat, vertat, convertat, & inclinet quocumque voluerit: faciatque homines ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur Augustinus Epist. 107. Non enim potest dici (ut infra ostendemus) talem mutationem & conversionem cordis, fieri solum per gratiam moraliter excitantem, cum illa intus in corde hominis non operetur, nec determinet infallibiliter humanam voluntatem ad consensum, sed tantum eam alliciat & invitet, eo ferè modo, quo puer ostensione pomi invitatur ad currendum. Denique cum apertio cordis significet consensum & determinationem liberi arbitrij, si Deus per suum decretum, & per gratiam ab illo derivatam, eam non efficiat, sed ab humana voluntate expectet, non potest dici apertio cor hominis per suam gratiam, sed potius talem apertionem à libero arbitrio expectare, vel supponere.

9. Tertiò ad probandam divinatorum decretorum efficaciam, solent adduci Scripturæ testimonia, in quibus Deus dicitur *Facere ut faciamus, & in præceptis ejus ambulemus, ac judicium ejus custodiamus.* Ezechielis 36. Quæ verba ponderans Augustinus de gratia & lib. arbit. cap. 16. Ille (inquit) *facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati nostræ, qui dixit faciam ut in iustificationibus meis ambuletis.* Item Isaiæ 26. dicitur *Domine omnia opera nostra operatus es nobis.* Et Apostolus ad Philipp. 2. hortatur fideles, *ut in timore & tremore salutem operentur: Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate: id est per gratiam quam ex pura misericordia, & gratuita voluntate concedit, & quam nobis in pœnam præcedentium delictorum iustissimè denegare potest.* Hoc autem salutaris timoris fundamentum, in Adversariorum sententia penitus evertitur, cum juxta illam, divinum decretum non operetur in nobis volitionem & consensum, sed illum supponat vel expectet ab humana voluntate, & ab illa determinetur quantum ad speciem actûs. Unde Ecclesia Lugdunensis in libro de defensione veritatis Scripturæ: *Etiã si generaliter & indifferenter, omnes homines Deus vult salvos fieri, in aliorum tamen cordibus, benignitate misericordie suæ, ipse operatur eandem voluntatem suam, ut & ipsi salvari velint, & salventur: qualibus, & Apostolus dicit: Cum timore & tremore vestram salutem operamini: Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. In aliorum autem cordibus, severitate iusti & occulti iudicij sui, non operatur hanc salutarem voluntatem, sed dimittit eos in suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, iustâ volitione damnentur.*

10. Quæ omnia confirmari possunt ex illa frequenti Scripturæ comparatione, quæ dicit nos & voluntates nostras se habere ad Deum, sicut lutum ad figulum, qui utitur massâ terræ ut vult: non quod tollat à nobis virtutem & libertatem operandi, sed quia dat illam, & motu suo illam versat, sicut figulus massam, Et ita libera voluntas debet efformari, & præveniri à Deo in sua efficacia, sicut lu-

tum à figulo: Jerem. 18. *Eccè sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Dominus.* Et sicut instrumentum ab artifice: quæ etiam comparatione interdum Scriptura utitur ad explicandam voluntatis creatæ subordinationem, & dependentiam à Deo, in sua efficacia & cooperatione; & ut significetur, quod voluntas nostra incipit à Deo moveri, formari, applicari, & determinari ad bonum, sicut instrumentum ab artifice. Dicitur enim Isaiæ 10. *Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Quasi dicat Spiritus Sanctus, quod sicut securis & serra non debent gloriari ex eo quod scindant artificiosè, quia non possunt ita scindere, nisi priùs moveantur, applicentur, & determinentur ab artifice. Ita similiter homo non debet gloriari ex eo quod rectè operetur, quia voluntas nostra non potest bonum velle & operari, nisi moveatur, determinetur, & applicetur à Deo. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum operatur, ut operemur, inquit Concilium Araucanicum, contra errorem Semipelagianorum definiens. Videndus est D. Thomas 3. contra Gentes cap. 147. ubi inquit: *Sub Deo qui est primum intelligens & volens, ordinantur omnes intellectus & voluntates, sicut instrumenta sub principali agente: oportet igitur quod eorum operationes efficaciam non habeant respectu ultime perfectionis, quæ est adeptio beatitudinis, nisi per virtutem divinam: indiget igitur rationalis natura divino auxilio ad consequendum ultimum finem.* Et cap. 148. *Auxilium divinum sic intelligitur homini adhiberi ab bene agendum, quod in nobis nostra opera operatur, sicut causa prima operatur operationes causarum secundarum, & agens principale operatur actionem instrumenti: unde dicitur Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Causa autem prima causat operationem causæ secundæ, secundum modum ipsius: Ergo & Deus causat in nobis nostra opera, secundum modum nostrum, qui est ut voluntariè, & non coactè agamus.**

D Denique ad demonstrandam divini decreti efficaciam, insignis est locus Apostoli ad Roman. 8. ubi loquens de viris sanctis & spiritualibus, sic ait: *qui Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Quem locum expendens Augustinus de corrept. & gratia cap. 2. Intelligent (inquit) si Filij Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est agant, & cum egerint illi à quo aguntur gratias agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Quæ ultima verba maxime ponderanda sunt. In primis enim illud verbum, *aguntur*, significat veram & realem efficientiam, & non solum motionem moralem & metaphoricam, quæ non nisi improprie & metaphoricè potest dici actio, seu efficientia. Secundo, quando dicitur, *quod aguntur ut agant*, per hoc designatur, gratiam Spiritus Sancti non ita movere voluntates hominum, ut illæ se habeant merè passive, recipiendo solum motum illum Spiritus Sancti, & illi non cooperando, ut dicebat impius Lutherus: Sed illas moveri à Spiritu Sancto, ad hoc ut seipsas moveant ac determinent, tanquam secundum movens & secundum liberum; ac proinde motionem divinæ gratiæ non impedire, sed potius efficere motum & determinationem liberi arbitrij.

E Dices cum Adversarijs: Spiritum Dei facere ut faciamus, & agere nos ut agamus & velimus, per motionem moralem, & gratiam excitantem, quæ consistit in illuminatione & pia cogitatione intel-

lectus : non autem per motionem physicam & physicè applicantem.

Verùm præterquam quod hæc responsio §. sequenti impugnetur, eam expressè, & in terminis excludit D. Thomas super cap. 8. Epistolæ ad Roman. lect. 3. ubi ait : *Posset sic intelligi, quicumque Spiritu Dei aguntur, sicut quodam doctore & direttore, quod quidem facit Spiritus Sanctus, in quantum nos illuminat interius quid facere debeamus.* Et paulò post subiungit : *Sed plus intelligendum est, in hoc quod dicitur, quòd Spiritu Dei aguntur. Illa enim agi dicuntur, quæ quodam superiori instinctu moventur : unde de brutis dicimus, quòd non agunt, sed aguntur, quia à natura moventur, & non ex proprio motu ad suas actiones agendas. Similiter etiam homo spiritualis, non quasi ex motu proprio voluntatis principaliter, sed ex instinctu Spiritus Sancti inclinatur ad aliquid agendum, secundum illud Isaiæ 56. Cum venerit quasi fluvius violentus quem Spiritus Dei cogit. Et Luca 4. dicitur quòd Christus agebatur à Spiritu in desertum. Non tamen (subiungit Sanctus Doctor) per hoc excluditur quin viri spirituales per voluntatem & liberum arbitrium operentur, quia ipsum motum voluntatis & liberi arbitrij Spiritus Sanctus in eis causat : secundum illud ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. Non poterat Sanctus Doctor felicibus & clarioribus verbis explicare nostram sententiam, ac simul præcipuum Adversariorum fundamentum evertere.*

§. III.

Ex principijs doctrina Augustiniana eadem veritas manifestatur.

Innumera adduci solent Augustini testimonia ad divinorum decretorum efficaciam suadendam : hic breviora tantùm & faciliora colligemus.

13. In primis ergo Aquilinus doctor, & invictissimus divina gratiæ gratiæ propugnator, variis in locis supra à nobis relatis, docet hominem non posse divinæ voluntati resistere; & hoc ita certum reputat, ut nisi hoc credamus, periclitari primum nostræ fidei confessionis initium, asseveret : Sed decreto purè indifferenti, & motioni moraliter tantùm excitanti, voluntas potest resistere, etiam in sensu composito, & potentia consequenti : id est cum illa conjungere resistantiam & dissentium, ut fatentur Adversarij : Ergo tale decretum indifferens, doctrinæ Augustini repugnat.

14. *Disp. 4. Et 6.* Secundò, Idem S. Doctor variis in locis Tractatu præcedenti relatis, docet Deum in sua prædestinatione seu decreto, futura facta præcise : Sed divinum decretum non potest esse medium ducens in certam & infallibilem nostrorum actuù liberorum cognitionem, nisi sit ex se & ab intrinseco efficax, ut ibidem ostendimus, & fatentur Adversarij, qui idcirco tale medium non assignat, sed recurrunt ad veritatem objectivam, vel ad supercomprehensionem causarum secundarum, ut constat ex dictis ibidem : Ergo Augustinus agnoscit in Deo decreta ex se & ab intrinseco efficacia.

15. Tertiò, Idem Augustinus de gratia & libero arbitrio cap. 5. de corrept. & gratia cap. 10. 12. 14. 15. de Prædest. SS. cap. 6. & alibi passim, recognoscit gratiam efficacem ab intrinseco, quæ Deus corda hominum certissimè, indeclinabiliter, insuperabiliter, invictissimè, immutabiliter, & infallibiliter, trahit, & convertit, quando, ubi, & quomodo voluerit : cuius verba brevitatibus causâ

A prætermitto : sufficiant ista quæ habentur in libro de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus, divinâ largitione tribuitur, à nullo duro corde respuitur : idè quippe tribuitur, ut cordis duritia primitiis auferatur.* Quæ verba soli gratiæ ex se efficaci possunt cum proprietate applicari : At semel admittà gratiâ ab intrinseco efficaci, necessariò debet concedi decretum ab intrinseco efficax, ut fatentur Adversarij, & de se manifestum apparet : Ergo talia decreta ab intrinseco efficacia, sunt de mente Sancti Patris nostri Augustini.

16. Quarto, Augustinus pluribus in locis certitudinem & infallibilitatem consensûs nostræ voluntatis à Deo prævisi, reducit in divinam omnipotentiam, & in supremum dominium quod Deus habet in nostras voluntates ; ut constat ex cap. 14. libri de corrept. & gratia, ubi ait, quòd Deus de ipsis hominum voluntatibus quod vult facit. Quòd sine dubio habet humanorum cordium quocumque voluerit inclinandum omnipotentissimam potestatem. Quòd magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. Item cap. 20. libri de gratia & libero arbitrio dicit, Deum dominari voluntatibus hominum. At negantes decreta ab intrinseco efficacia, non reducant infallibilitatem consensûs voluntatis nostræ in divinam omnipotentiam, & in supremum & absolutum dominium in nostras voluntates, sed in ejus præscientiam explorantem circumstantias temporis & loci, in quibus voluntas creata, sub auxilio Dei indifferente, & moraliter tantùm excitante, seipsam determinatura est ad consensum : Ergo illi longissimè ab Augustino distant.

17. Quintò, Idem S. Doctor libro 1. ad Simplicianum quæst. 2. dicit quòd *Effectus misericordiæ Dei non potest esse in hominis potestate, ut frustra tile misereatur, si homo nolit : si enim Deus misereretur, ergo jam volumus, ad eandem quippe misericordiam pertinet ut velimus : Deus enim est qui operatur in nobis velle & perficere.* Ergo Augustino efficacia divini decreti, & gratiæ ex illo profluentis, non subjicitur libero arbitrio, nec expectat, aut supponit, sed potiùs efficit & causat ejus determinationem & consensum.

18. Denique, Idem Augustinus in infinitis prope modum locis, docet Deum per suam gratiam facere homines *ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes*, ut constat ex Epistola 107. ad Vitalem. Illam intrus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant : ita enim loquitur libro 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 19. Denique in libro de gratia & libero arbit. cap. 21. sic ait : *Agit omnipotens Deus in corde hominum, etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat quod per eos agere ipse voluerit, qui omnino injustè aliquid velle non novit.* Et post multa Scripturæ testimonia, quæ ad hoc probandum adducit, tandem sic concludit : *His & talibus testimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis quantum existimo, manifestatur operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit ; sive ad bona, pro sua misericordia ; sive ad mala, pro meritis eorum (intellige quantum ad materiale & ad entitatem malitiæ substratam) iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper tamen justo.* Ergo ex Augustino, quidquid intimum est in nostra voluntate, & ex ejus sinu visceribusque nascitur, totum

hoc à Deo causatur, nec ab illo supponitur, vel expectatur. Unde Epist. 107. ad Vitalem dicit, quod *bonam voluntatem cuiusque non invenit in corde, sed facit.*

19. Dices, Augustinum his locis solum velle, operari Deum motum hunc, & inclinationem, seu determinationem voluntatis nostræ, mediante motione morali de se indifferenti, & objecti excitatione, seu propositione.

Sed contra primò: Augustinus dicit *Deum intus in corde hominis operari*, id est in voluntate: Sed propositio objecti, seu motio moralis, intus in voluntate non fit, sed ab intellectu, qui est extra voluntatem: Ergo Augustinus non loquitur de motione morali.

Secundò, Idem S. Doctor de gratia & libero arbitrio cap. 16. dicit quod *Deus facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas voluntati.* Sed motio moralis non præbet vires efficacissimas voluntati, cum eam tantum extrinsecè, & objectivè alliciat & inuitet: Ergo de ea Augustinus non agit.

20. Confirmatur: Idem S. Doctor loco supra relato de corrept. & gratia, docet mutationem cordis in homine, fieri in vi potestatis infinitæ Dei, qui sine dubio (inquit) *habet inclinandum cordium omnipotentissimam potestatem.* Atqui sola excitatio moralis, cum innitatur propositioni objecti finiti, omnipotentissimam potestatem non habet, sed est finitæ virtutis & allicientæ, ut constat: Ergo idem quod priùs.

21. Confirmatur ampliùs: Idem Augustinus libro 2. contra duas Epist. Pelag. cap. 20. loquens de mutatione Regis Astaræ, dicit quod *Deus cor Regis occultissimè & efficacissimè potestate convertit, & transfudit ab indignatione ad lenitatem &c.* Quæ verba ita emphatica, procul dubio, motionem plusquam morale designant.

Addo etiam quod Pelagius hanc morale motionem, mediâ illustratione & propositione objecti, non negavit, saltem in tertio statu suæ hæresis; ut constat ex verbis ipsius Pelagij, quæ supra retulimus ex Augustino libro de gratia Christi cap. 7. & 10. quibus docet Pelagius, quod *Deus operatur in nobis velle quod bonum & sanctum est, quatenus nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat: quatenus stupentem suscitatur voluntatem, & suadet omne quod bonum est &c.* Et tamen talem illuminationem, suasionem, & excitationem morale non sufficere, docet Augustinus ibidem: Ergo locis citatis non loquitur solum de motione morali.

§. IV.

Mens Divi Thomæ aperitur.

Dati in Deo circa nostros actus liberos, decreta ex se, & ex natura sua efficacia, mens est ac sententia D. Thomæ certa & indubitata, ut ex pluribus ejus doctrinæ principiis facile colligi potest.

22. In primis enim S. Doctor hic quæst. 19. art. 7. docet quod voluntatis seu volitionis divinæ nulla est assignabilis causa: At si in eo sint decreta indifferentia, & arbitrij humani determinationem expectantia, erit assignabilis aliqua causa volitionis divinæ, nimirum consensus, seu determinatio liberi arbitrij creati, quæ erit causa cur Deus determinatè velit conversionem Petri v. g. & cur determinatè in actus liberos nostræ voluntatis influat: Ergo juxta D. Thomam, non dantur in Deo decreta indifferentia, determinationem volunta-

tis creatæ expectantia.

23. Secundò, D. Thomas pluribus in locis, contingentiam & libertatem in operando voluntatis creatæ, non reducit in ipsam causam proximam tantum, sed in ipsam causam primam, tanquam in primam radicem, unde oritur in nostris actibus modus libertatis & contingentiæ. Nam 1. Perhierm. lect. 14. dicit quod *Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, veluti causa quadam profundens totum ens, & omnes ejus differentias: sunt autem differentie entis possibile & necessarium, & idè ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus.* Et 1. parte quæst. 22. art. 4. ait quod *modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis: non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum.* Idem docet 6. Metaph. lect. 3. in fine, his verbis: *Ad divinam providentiam pertinet non solum quod faciat hoc ens, sed etiam quod det contingentiam vel necessitatem; unde causalitati cujuslibet alterius cause subditur solum quod effectus ejus sit: quod verò sit necessario, vel contingenter, dependet ex causa altiori, quæ est causa entis in quantum est ens, à qua ordo necessitatis & contingentia in rebus provenit.* Cum hoc autem principio, quod frequenter repetit & inculcat S. Doctor, tanquam præcipuum, ac firmissimum suæ doctrinæ fundamentum, decreta indifferentia & Molinistica, consensum & determinationem voluntatis creatæ supponentia, vel expectantia, non posse coherere, manifestum est. Si enim causa prima habet in se vim causandi libertatem & contingentiam nostrorum actuum, multò magis quam ipsa causa proxima creatæ; evidens est quod non debet illam supponere vel expectare à voluntate creatæ, & à consensu futuro, sed illam prævenire, & efficere; cum nulla causa supponat vel expectet suum effectum, sed illum causet & præveniat, saltem prioritate naturæ, ut docent Philosophi, qui idcirco definiunt causam, *id ad quod sequitur effectus.*

B

C

D

E

24. Secundum principium doctrinæ D. Thomæ, ex quo etiam sequitur manifesta destructio decretorum indifferentium, est affine præcedenti, & continetur

continetur in infinitis propemodum locis, in quibus S. Doctor, ut conciliet & componat libertatem, & contingentiam nostrorum actuum, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ, recurrit ad efficaciam divini voluntatis, decernentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis nostræ in actibus voluntatis creatæ: At negantes decreta ab intrinseco efficacia, & purè indifferentia admittentes, non confugiunt ad efficaciam volitionis divini, sed ad scientiam mediam, explorantem consensum voluntatis humanæ, ut libertatem nostram cum divinis decretis, & efficacia gratiæ componant: Ergo longè à S. Thomæ distant. Minor patet, Maior verò probatur ex S. Doctore Opusculo 2. cap. 140. ubi sic habet: *Ad efficaciam divina voluntatis pertinet, ut non solum fiat quod Deus vult, sed ut hoc modo fiat quo illud fieri vult: vult autem quædam fieri necessario, & quædam contingenter, quia utrumque requiritur ad completum esse universi: ut igitur res utroque modo provenirent, quibusdam adaptat necessarias causas, quibusdam contingentes. Idem sub iisdem ferè terminis docet hic art. 8. in corp. ubi inquit: quod cum voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant quo Deus vult fieri: vult autem Deus quædam fieri necessario; quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi, & ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingenter, quia causa proxima sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes causas ad eos preparavit. Idem docet quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. quæst. 83. art. 1. ad 3. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. tertio contra Gentes cap. 94. de verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. 1. art. 4. ad 4.*

25. Respondent Adversarij: D. Thomam locis citatis, libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divini voluntatis reducere, non ex eo quod Deus prædefiniat, & causet substantiam, & modum contingentiam, & libertatis in nostris operationibus, ut docent Thomistæ; sed solum ex eo quod aptavit, seu preparavit (id est produxit & creavit) causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

26. Sed contra primò: S. Doctor clarè seipsum explicat locis citatis, præsertim in 1. ad Annibal. dist. 47. dicens: *Voluntate Dei non solum res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur PRÆDETERMINAVIT: Ergo ex D. Thomæ libertas & contingentia rerum reducitur in efficaciam divini voluntatis, non solum ex eo quod Deus produxit & creavit causas liberas & contingentes, sed etiam ex eo quod modum libertatis & contingentiam in nostris actibus prædefiniit & prædeterminavit. Quare idem S. Doctor qu. 21. de verit. art. 5. Voluntas divina est agens fortissimum, unde oportet ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri: id est necessario vel contingenter, citò vel tardè &c. Et statim subiungit. Et sic non dicimus quod aliqui divinorum*
Tom. I.

A effectuum sunt contingentes, solum propter contingentiam causarum secundarum, sed magis propter dispositionem divina voluntatis, quæ talem ordinem rebus providet.

27. Secundò, Ex hac solutione sequitur, quod Deus non attingat, nec causet immediatè libertatem & contingentiam in nostris actibus liberis, sed mediatè tantum & remotè, quatenus scilicet produxit & creavit causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt. Hoc autem esse falsum & erroneum, docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. ubi impugnans sententiam eorum qui dicebāt Deum causare in nobis virtutem volendi, non autem facere nos velle, quia hoc putabant lædere libertatem, sic ait: *Quibus quidem auctoritatibus sacre Scripturæ resistitur evidenter: Dicitur enim Isaie 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine: unde non solum virtutem volendi à Deo habemus, sed etiam operationem. Præterea hoc ipsum quod Salomon dicit: Quocumque voluerit, vertet illud: ostendit divinam causalitatem, non solum ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Item Deus non solum dat rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propriè virtute agere, nisi agat in virtute ipsius: ut supra ostensum est: Ergo homo non potest virtute voluntatis sibi datà uti: nisi in quantum agit in virtute Dei: Illud autem in cuius virtute agens agit, est causa non solum virtutis, sed etiam actus: quod in artifice apparet, in cuius virtute agit instrumentum, etiam quod ab hoc artifice propriè formam non accipit, sed solum ab ipso applicatur ad actum: Deus ergo est causa in nobis non solum voluntatis, sed etiam volendi. Quibus verbis Sanctus Thomas apertè docet, Deum non solum causare nostros actus liberos, nec proinde libertatem & contingentiam quæ in illis reperitur, quatenus dedit nobis virtutem volendi, sed quatenus facit nos velle: applicando voluntatem nostram ad actum, sicut instrumentum applicatur ab artifice.*

28. Denique, Verbum aptare & preparare causas contingentes, in sensu D. Thomæ, non significat solum eas creare aut producere, ut dicunt Adversarij, sed eas determinare & applicare, ut colligitur non solum ex locis supra relatis, verum etiam ex alio perillustri ejusdem S. Doctoris testimonio. Explicans enim hæc verba Pauli ad Hebr. 13. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum &c.* sic habet: *Voluntas humana, cum sit quædam inclinatio rationis, est principium actuum humanorum, sicut gravitas est principium motus gravium deorsum: unde se habet ad actus rationis, sicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus esse ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum: id est facit illum aptum, & ideo dicit Apostolus: Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: id est faciat vos velle omne bonum, hæc est enim voluntas Dei, scilicet velle quod Deus vult nos velle. Et paucis interjectis. Dupliciter autem homo adaptatur ad bene faciendum: uno modo exterius operando, & sic unus homo aptat alium, persuadendo, vel comminando: Alio verò modo aliquid interius exhibendo; & sic solus Deus aptat voluntatem qui*
K K K

*solus potest ipsam immutare: Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Unde dicitur, Faciens in vobis: ad Philip. 2. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere. Quibus verbis S. Thomas in primis aperte destruit solutionem & explicationem Adversariorum, ad verbum aptare causas contingentes & necessarias, & exponit genuinum sensum illius, docendo quod significat idem quod determinare, seu applicare. Secundo clarè explicat ea omnia quæ possunt pertinere ad efficaciam divinorum decretorum, & auxiliorum; & docet quod Deus operatur bonam voluntatem in nobis, non solum suasionibus & comminationibus, quæ pertinent ad gratiam moraliter excitantem, sed operando aliquid intrinsecum in voluntate creata, quod facit quod illa infallibiliter velit & operetur id quod vult eam velle & operari. Quod etiam disertè declarat 1. parte quæst. 105. art. 4. ubi ait: *Voluntas movetur ab objecto quod est bonum, & ab eo qui creat virtutem volendi.* Et postquam ostendit, quod potest moveri sicut ab objecto à quocumque bono, sed non sufficienter & plenè, nisi à summo bono, subdit de alio modo movendi ex parte virtutis, & non ex objecto: *Virtus volendi à solo Deo causatur: velle autem nihil aliud est quàm inclinatio in objectum voluntatis, quod est bonum universale. Inclinare autem in bonum universale, est proprium primi moventis, cui proportionatur ultimus finis. Unde utroque modo proprium est Dei movere voluntatem, sed maxime secundo modo, eam interius inclinando.* Ergo secundum D. Thomam, modus quo Deus operatur & facit inclinare voluntatem ad actionem voluntariam & liberam, non solum est per modum objecti attrahentis & allicientis, quæ est motio moralis, sed etiam per modum principij interioris operantis & applicantis voluntatem, quæ est motio physica & effectiva, quam docent Thomista.*

29. Præter hæc S. Doctoris testimonia, plura sunt alia, ex quibus aperte deducitur efficacia intrinseca divinorum decretorum. Nam quæst. 6. de malo art. unico ad 3. hæc scribit: *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam voluntatis moventis quæ deficere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas.* Et 1. 2. quæst. 112. art. 3. in corp. sic ait: *Preparatio ad gratiam, secundum quod est à Deo movente, habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest. Unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo cuius cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur, secundum illud Joannis 6. Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me. Et quæst. 10. art. 4. ad 3. Dicendum est, inquit, quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur, non tamen est impossibile simpliciter: unde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur. Et 2. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. *Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quocumque voluerit: unde impossibile est hæc duo simul esse vera: quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando.* Denique quodlibet 12. art. 3. asserit quod *Prædestinatio habet certitudinem ex parte voluntatis divina cui non potest**

aliquid resistere. Quæ omnia, ut patet, verificari non possunt de decreto indifferenti, vel de gratia moraliter tantum excitante; cum tale decretum, & talis gratia, non moveant voluntatem creatam immutabiliter, nec inducant necessitatem infallibilitatis ad operandum, nec sint talis naturæ quod voluntas creata non possit eis resistere, in sensu composito, conjungendo scilicet cum illa actualem resistantiam & dissensum, ut fatentur Adversarij: Manifestum est igitur, juxta principia doctrinæ D. Thomæ, decreta Dei circa nostros actus liberos, esse de se & ab intrinseco efficacia.

ARTICVLVS II.

Rationibus Theologicis, efficacia divinorum Decretorum demonstratur.

Variis rationibus demonstrant nostri Thomista, tum hæc, tum in Tractatu de auxiliis, divinorum decretorum efficaciam & causalitatem circa actus liberos nostræ voluntatis: nos hæc præcipuas & clariore expendemus, & articulo sequenti, varia quæ ex decretis indifferenter sequuntur absurda & inconvenientia declarabimus.

§. I.

Efficacia divinorum decretorum ex orationibus Ecclesie, & promissionibus Dei, demonstratur.

Hæc duo argumenta magni sunt ponderis & momenti, & ab Augustino ac Prospero contra Pelagianos & Semipelagianos sæpe proposita.

Primum quod sumitur ex orationibus Ecclesie, & quod semper apud Augustinum invictum fuit, potest sic breviter proponi. Id quod postulamus à Deo, ex ejus gratia, beneficioque procedit, non verò ab homine expectatur, vel supponitur: Sed oramus Deum pro nostræ voluntatis consensu, determinatione, & mutatione: Ergo talis consensus & determinatio, à decreto divino, & gratia ex illo profluente causatur, non verò ab illo supponitur, aut expectatur. Major est certa: nemo enim petit ab alio, nisi quod ab illo dandum est, vel efficiendum: unde Augustinus sæpe dicit, quod *oratio est clarissima gratiæ reificatio.* Minor autem constat ex variis orationibus Ecclesie, quibus orat Deum, ut nos convertat, cor nostrum immutet, rebelles ad se compellat propitiis voluntates, & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur S. Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. Denique in Litanis de venerabili Sacramento Eucharistiæ, oramus Deum *ut ad frequentem, dignamque eorum mysteriorum participationem nos commovere dignetur.* Quas orationes, non ad hoc fundit Ecclesia, ut solum Deus nos excitet propositione objecti & doctrinæ, offeratque ex parte sua concursum indifferenter, quem nos consensu nostro determinemus. Nam Deus offert nobis suum concursum, & excitationem sufficientem, & sæpe valde vivacem; & tamen adhuc oramus, ut rebelles nostras voluntates ad se compellat; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Ergo sentit Ecclesia, quod post oblatum concursum indifferenter, in quo nondum relucet determinatio ad